

Sant Josepmaria: sembra contínua de bona doctrina

Joaquim González-Llanos¹

En vista de la situació i els problemes del món i de l'Església a la dècada dels setanta del segle passat (fa ara 50 anys), sant Josepmaria té la seva pròpia recepta: “ofegar el mal en abundància de bé”². Eren temps convulsos, que feien patir molt al fundador de l'Opus Dei. S'intentava canviar la raó de ser de l'Església a força de secularitzar-la i fer-la una institució de finalitats temporals. La seva reacció va ser començar una catequesi per tota la Península Ibèrica per tal d'evangelitzar, per impulsar una sembra contínua de bona doctrina.

Predicació escrita

En una ocasió rememorava sant Josepmaria: “entre els records que em venen ara a la memòria amb viva actualitat n'hi ha un de quan era un jove sacerdot. Des de llavors he rebut amb no poca freqüència dos consells unànimes *per fer carrera*: abans de res, no treballar, no fer massa labor apostòlica, perquè això suscita enveges i crea enemics; i, en segon lloc, no escriure, perquè tot el que s'escriu —encara que s'escrigui amb precisió i claredat— se sol interpretar malament. Dono gràcies a Déu nostre Senyor per no haver seguit mai cap d'aquests consells, i estic content perquè no em vaig fer sacerdot *per fer carrera*”³.

En la vida de sant Josepmaria va ser una costant el fet d'actuar de manera contrària a aquests dos consells. Sempre va comportar-se amb valentia i obstinació davant els reptes que la vida li posava davant, agafant, com se sol dir, “el toro per les banyes”. En la seva labor de Fundador i Pare de la família de l'Opus Dei, tasca a la qual es va dedicar completament amb ànima i cos, va tenir èpoques d'un moviment més gran per dedicar-se a la predicació i unes altres de més recolliment per escriure i pensar i ajudar altres ànimes amb els seus escrits. En aquestes últimes es reflecteix que no escriu per donar vida a una mera creació literària, sinó només quan està en connexió amb el desenvolupament de la seva vida i de la seva missió. Com explica José Luis Illanes, un dels estudiosos més preclars de l'obra escrita de sant Josepmaria⁴, en els començaments dels anys seixanta, es va dedicar a compondre i repassar les *Cartes*, que havia començat a escriure en els moments fundacionals i les tenia des de llavors, d'alguna manera, en *stand by*, esperant un moment més oportú per tal de publicar-les. És el que aquest autor anomena “el cicle de les Cartes”. Un dels motius de

posar-les al dia, segons explica Illanes, va ser una entrevista l'any 1964 de l'actualment cardenal Julián Herranz, col·laborador estret d'aquells dies de sant Josepmaria, amb Gustave Thils, professor de Teologia Dogmàtica a Lovaina. "En el decurs de la conversa Herranz va glossar alguns trets de l'esperit de l'Opus Dei: la valoració de la realitat creada, la santificació del treball, el profund sentit de la vocació laical... En un determinat moment, Thils el va interrompre per preguntar, amb el desig de poder arribar a un coneixement més acabat de tot allò que estava escoltant: "Tot això... en quin llibre està escrit?" "El cardenal Julián el va tranquil·litzar dient que el fundador de l'Opus Dei havia deixat constància en cartes i en instruccions dirigides als fidels de l'Opus Dei de tota aquesta doctrina, labor que, efectivament, estava realitzant.

Més tard ve el cicle de les entrevistes per donar a conèixer l'Obra amb precisió davant l'opinió pública, especialment sensibilitzada després d'haver finalitzat el Concili Vaticà II. Cicle que acaba amb la publicació l'any 1968 del llibre *Converses amb Monsenyor Escrivà de Balaguer*, on es recullen entrevistes de diaris i publicacions importants d'arreu del món. Després ve el moment de les homilies, que giren al voltant de la publicació del llibre *És Crist que passa* a l'any 1973. Va deixar algunes homilies més preparades per a la publicació ja pòstuma d'un segon llibre d'homilies, *Amics de Déu*.

Predicació oral

Pel que fa a la predicació oral, en els anys 50 la seva predicació es limitava d'ordinari als fidels de l'Opus Dei i a les persones que s'apropaven al seu apostolat. Al començament de la dècada de 1970 la crisi que va conèixer l'Església i el conjunt de la civilització occidental el va impulsar a estendre la seva predicació, també de manera immediata, a altres persones. I comença llavors, no a escriure, sinó a trobar-se amb grups, alguns de nombrosos, en els viatges de catequesi. El primer d'aquests (Mèxic) va tenir lloc l'any 1970; l'últim (Veneçuela i Guatemala) l'any 1975. Entre aquests dos, hi ha el que tractem en aquesta publicació, els dos mesos de catequesi per Espanya i Portugal (1972) i el de 1974, tres mesos, en gran part de Llatinoamèrica.

El detonant dels viatges i trobades de Sant Josemaria va ser la situació de l'Església a començament del anys 1970.

El detonant d'aquests viatges i trobades és aquest: la situació de l'Església. En efecte, un mes més tard de la catequesi per Espanya i Portugal, sant Josepmaria, meditava a la llum del Nadal tota la seva 'correria' apostòlica per la península Ibèrica i al·ludia així a la situació de l'Església que tant el feia patir:

Avui s'obliden aquestes paraules, i són *molts els qui caminen per la terra, com us deia moltes vegades (i encara ara ho repeteixo amb llàgrimes), que es porten com a enemics de la Creu de Crist* (Fl 3, 18), organitzant campanyes horribles contra la seva Persona, la seva doctrina i els seus Sagraments. Són molts els qui desitgen canviar la raó de ser de l'Església, reduint-la a una institució de finalitats temporals, antropocèntrica, amb l'home com a superb pinacle de totes les coses⁵.

I en un altre moment afegia:

Ens dol molt veure com dins de l'Església es promouen campanyes tremendes contra la justícia, que porten necessàriament a exasperar la falta de pau en la societat, perquè no hi ha pau en les consciències. S'enganya les ànimes. Se'ls parla d'un alliberament que no és el de Crist. Els ensenyaments de Jesús, el seu Sermó de la Muntanya, aquestes benaurances que són un poema de l'amor diví, s'ignoren. Només es busca una felicitat terrenal, que no és possible aconseguir en aquest món⁶.

Potser ens costa entendre el profund sofriment que produïen totes aquestes coses en l'ànima tan sensible i tan enamorada de Déu i de la seva Església com era la de sant Josepmaria. “Quan ja es veia venir tota aquesta hecatombe sobre l'Església Santa, comentava a l'octubre de 1971, no podia pujar a l'altar sense posar-me a plorar com un nen”⁷. Potser qui millor l'entenia era el beat Àlvar del Portillo, el seu col·laborador més pròxim, que recordava temps després: “Va plorar molt el nostre Pare en aquests últims anys: qualsevol fet que revelés resquebrajaments en la fe, qualsevol notícia que evidenciés un refredament de l'amor de Déu en les ànimes, li tocaven en el més profund del cor. I aquest dolor i aquestes llàgrimes l'empenyien a resar; a procurar créixer més en l'amor; a exigir amb ànsia de reparació, a oferir a Déu la seva vida en holocaust per l'Església Santa. I s'urgia i ens urgia a impulsar, amb força, una sembra contínua de bona doctrina, una promoció d'apostolat intensíssim”⁸.

Aquesta catequesi és com una resposta a aquests desitjos de reparar, de donar bona doctrina. Ho assenyalava el cardenal Ratzinger que en aquells moments era Prefecte de la Congregació de la doctrina de la Fe,

Va viatjar incansablement per diferents continents, parlant a les gents per animar-los a ser sants (Card. Ratzinger)

en l'Homilia d'acció de gràcies per la seva beatificació de Josepmaria Escrivà a la Basílica dels Dotze Apòstols: “Va viatjar

incansablement per diferents continents, parlant a les gents per animar-los a ser sants, a viure l'aventura de ser cristians onsevulla que sigui el lloc de cadascú en la vida. Així, va arribar a ser el gran home d'acció que vivia de la voluntat de Déu”⁹.

Li cridava l'atenció al cardenal Ratzinger el fet que tot això ho feia compatible amb una profunda humilitat: "Quan va reconèixer la pesca abundant en la seva vida, es va espantar com Pere en veure la seva misèria en comparació amb el que Déu volia fer en i a través d'ell (...). Però es va lliurar a Déu sense preocupar-se de si mateix i va mantenir-se disponible per a la voluntat de Déu; va prescindir de si mateix i de tot interès personal"¹⁰.

Les tertúlies

El mitjà triat per sant Josepmaria per a la seva catequesi va ser la tertúlia. Una trobada informal amb preguntes i respostes.

En les tertúlies –resumeix Illanes– sant Josepmaria va procedir, d'ordinari, segons un mateix esquema: unes paraules d'introducció pronunciades per ell mateix, per tal de donar de seguida pas a la formulació de preguntes per part del públic, a les quals responia amb la rapidesa de reflexos i de ment que tant el caracteritzava. En tots els casos, també en les reunions multitudinàries, va saber mantenir un ambient senzill, amable i familiar.¹¹

André Frossard, el conegut periodista francès, va veure un enregistrament d'aquestes trobades i va saber captar precisament l'atmosfera que es respirava, que coincideix amb la despreocupació per si mateix a la qual al·ludia el cardenal Ratzinger.

El que més em va sorprendre –deia Frossard– va ser l'alegria dels qui eren allí, al voltant d'aquell home, que semblava un pare de família amb molts fills, als quals no tenia la possibilitat de veure amb freqüència i que aprofitava aquesta reunió per ocupar-se dels petits problemes de tots i cadascun... Les preguntes que li feien tenien menys importància que l'esperit amb el qual les hi formulaven. Això em va permetre constatar que Monsenyor Escrivà tenia un do particular per endevinar el seu interior mitjançant l'Amor: aquest amor que sentia visiblement per ells brillava a l'hora de concretar en els casos personals, de tal manera que les respostes que els anava donant al·ludien, arribaven, visiblement als seus petits problemes...¹².

Ell aconseguia no ser el centre d'aquestes trobades. El centre era la doctrina de Crist aplicada als seus casos personals.

En la catequesi de 1972 per Espanya i Portugal es calcula que el van poder escoltar, en grups petits o grans, més de cent cinquanta mil persones. Va ser una catequesi que va abastar l'essencial de la doctrina de l'Església, començant pels sagraments, i especialment el sagrament de la penitència que estava sent fortament atacat amb la consegüent

pèrdua del sentit del pecat, com recordaria sant Joan Pau II una dècada més tard en la seva Exhortació apostòlica *Reconciliatio et paenitentiae* recalcant que la missió de l'Església és precisament la conversió dels cors. Sant Josepmaria animava a acudir a aquest sagrament. Deia que, si un només dels qui l'escoltava, tal vegada allunyat de la pràctica sacramental, tornava a la confessió, ja donava per ben emprat el seu esforç. I, de fet, és una de les raons que movien a assistir a les tertúlies a persones potser una mica allunyades espiritualment: el fet de veure com havien ajudat a coneguts, amics o parents a apropar-se a Déu, tal com els comentaven després d'haver estat en alguna d'aquestes trobades.

A les tertúlies a més de repassar pràcticament tots els sagraments, es va referir de manera especial a l'Eucaristia, el centre dels sagraments, i que, en conseqüència, estructura la vida de l'Església. Encoratjava, per tant, a “tractar-lo bé”¹³, com ja indicava en el seu llibre Camí.

Em sembla, deia, que aquí som majoria els qui rebem diàriament Jesucrist en el Pa i el tractem en la Paraula. Som molts els qui, gràcies a aquest tracte amb Jesucrist, lluitem per viure cristianament. Podríem ser millors, sens dubte: tractem-lo millor en la Sagrada Eucaristia, especialment ara que està tan maltractat en el món sencer.¹⁴

Amb religioses i sacerdots

En el decurs de les vuit setmanes que va durar aquesta Catequesi va tenir l'ocasió d'anar a diversos convents de religioses de clausura que havien sol·licitat trobar-se amb ell. En aquestes trobades, molt celebrades per les religioses, va obrir el seu cor per demanar oracions per l'Església, en aquells moments de foscor. Les seves paraules clares anaven sempre acompanyades d'esperança i d'optimisme: “No us preocupeu: el Senyor ens estima més que una mare al seu fill primogènit. Nosaltres som als braços del Senyor i en els de la seva Mare, que és també Mare nostra. Tranquil·les! Però el fet cert és que l'Església es troba molt malament, a tot el món”¹⁵. Era evident el descens en el nombre de seminaristes i novicis. Augmentaven les defeccions de la gent consagrada a Déu. El panorama era certament desolador. La doctrina que predicaven alguns sacerdots trontollava. “Vosaltres, que podeu parlar a Jesús amb molta claredat, digueu-li que posi remei a tot això”¹⁶.

En totes les ciutats que va recórrer el fundador de l'Obra en aquesta catequesi, una de les primeres tertúlies sempre va ser amb sacerdots. En alguna d'aquestes, va referir records molt vius d'aquells primers anys de

l'Obra en els quals, per tots costats, predicava incansablement dies de recés o cursos de recés a mossens. Els recomanava: “el poble sembla que no mira, i mira... Procureu estar sempre a l'església, fent alguna cosa: la lectura, el res del breviari, la meditació... Que us vegin resar! Feu més amb aquesta presència al peu de l'altar, disposats a interrompre tot i a acudir al confessional, que amb moltes paraules”¹⁷.

En aquells moments es discutia: Quina és la identitat del sacerdot? Es parlava dels sacerdots obrers, de *ficar-se* en el món... Sant Josepmaria donava la seva resposta: la identitat del sacerdot és la de Crist.

Especialment quan està a l'altar:

ipse Christus. “A l'altar, no som mai nosaltres. Som Crist que renova el seu Sacrifici del Calvari”¹⁸. El mossèn té aquesta

Sant Josepmaria donava la seva resposta: la identitat del sacerdot és la de Crist. Especialment quan està a l'altar: ipse Christus.

tremenda capacitat: la d'identificar-se cada vegada amb el Senyor o d'afirmar-se a si mateix. Per això deia que el sacerdot ni se salva sol ni es condemna sol. Arrossega rere seu moltes ànimes. D'aquí la necessitat que tot el Poble de Déu resi pels seus sacerdots, i demani al Senyor que envii sacerdots sants a la seva Església. I de buscar vocacions per al Seminari.

Com aconseguir que s'omplin de nou els seminaris? Per què venen menys candidats ara? “Potser, contestava, la primera raó sigui que moltes vegades els sacerdots no valorem bé el tresor que tenim a les mans i, per això, no encenem el desig de posseir aquest tresor a la gent jove. Els seminaris serien plens, si nosaltres estiméssim més el nostre sacerdoci”¹⁹.

I, a més, cal donar-los bona doctrina: “No es pot —no s'ha de— exigir, als seminaristes, que coneguin totes les doctrines contradictòries que dansen pel món. Hem de donar-los allò que és segur; això és el que es fa amb totes les ciències. Els que estudien medicina a la Universitat, surten per exercitar aquesta professió en servei de la societat. Els sacerdots han de sortir per servir el poble amb la doctrina segura i l'administració dels sagraments (...). En els llocs on es formen els seminaristes d'aquesta manera, els seminaris es troben plens”²⁰.

Amb la gent del carrer

Pel que fa a la predicació dirigida als laics alguns dels temes que ocupen un lloc rellevant són: els relatius al sagrament del matrimoni, els que fan referència a l'educació en els col·legis i en la família, i aquells que interessin i es refereixen als joves, com la rebel·lia i les seves inquietuds de joventut, quan noten la crida del Senyor.

El fundador de l'Opus Dei enalteix el matrimoni cristià de manera sublim. “Parlo del sagrament del Matrimoni amb emoció, perquè recordo l'afecte dels meus pares: com van saber —en totes les circumstàncies de la seva vida, que en alguns moments van ser ben adverses— animar-se l'un a l'altre, criar-nos cristianament, i acceptar la voluntat de Déu amb una pietat que era una gràcia del Senyor per a ells. L'amor humà, quan és noble i bo, mereix que jo —com a sacerdot— el beneeixi amb les dues mans”²¹.

Amb aquest sentit positiu, el fundador de l'Obra va repassant els aspectes propis del matrimoni: l'amor entre els esposos, el treball professional de la dona, l'obertura a la vida, el dolor davant la pèrdua d'un fill... I continua aquesta catequesi amb el “primer negoci” d'un matrimoni: l'educació dels fills.

La llar familiar és la primera escola d'amor. Els nens aprenen a estimar aquí. Sant Josepmaria dona molts consells pràctics als pares: educar els fills en la fe, en la pietat. Sense forçar-los. Explicar-los l'origen de la vida a l'edat convenient. Deia amb gràcia que “havia matat totes les cigonyes”. I estar molt en contacte amb el col·legi on porten els seus fills, i no desentendre-se'n.

Als col·legis que va visitar i on va tenir algunes tertúlies dirigides a pares, professors i alumnes, els deia: “Ho esteu fent molt bé. En el col·legi hi ha tres coses importants: el primer, els pares, el segon, el professorat; el tercer els alumnes. Els vostres fills —no us ofengueu— estan en tercer lloc. D'aquesta manera marxaran bé”²². En la seva catequesi a Catalunya va tenir una d'aquestes reunions al col·legi Viaró de Sant Cugat del Vallès i una altra al col·legi Bell-lloc de Girona.

Va tenir trobades amb els joves als quals parlava de la rebel·lia d'estimar Déu i no seguir les pautes que marcava la ideologia dominant del maig del 68. Eren joves batxillers, treballadors, universitaris. Va ser per a ells un autèntic bany d'optimisme, que reflectien en les seves preguntes:

—Pare! —es va escoltar—, voldria explicar-nos aquest punt de Camí que diu: no hi ha més amor que l'Amor?

“—Sí, fill meu, com podria ser d'una altra manera! Si tu estimes Déu, tots els amors teus en la terra seran estupends. Però jo no sé què vol de tu Déu nostre Senyor: a uns, els demana que formin una llar; a uns altres, que no el formin, sinó que tinguin per llar el món sencer, i que se santifiquin gustosament pels altres, qualsevol que sigui el camí teu, és un camí d'Amor, amb majúscula. I així, els altres amors no posaran tristesa en la teva ànima, sinó que l'ompliran d'alegria”²³.

El resum podria ser aquest: una onada d'optimisme i d'alegria. Aquesta era la sensació dels qui acudien a les tertúlies amb sant Josepmaria. Amb raó escrivia ell a Solc la seva pròpia recepta: “ofegar el mal en abundància de bé”²⁴. Davant la situació i els problemes del món i de l'Església del seu temps, els sants tenen la recepta adequada. Els qui vam tenir la sort de conèixer-lo en aquesta catequesi de l'any 1972 testifiquem que això va ser així.

¹ Doctor en Teologia.

² *Solc* núm. 864.

³ Sant Josepmaria citat pel beat Àlvar del Portillo en la presentació d'*És Crist que passa*.

⁴ José Luis Illanes, “Obra escrita y predicación de san Josemaría Escrivá de Balaguer” a *Studia et Documenta*, vol. 3, 2009, pp. 203-277.

⁵ Sant Josepmaria, *En diàleg con el Señor*, Rialp, Madrid 2019, n. 101.

⁶ *ibidem*.

⁷ Sant Josepmaria, *Crónica* 2001, p. 491.

⁸ Beat Àlvar del Portillo, *Crónica* 2001, p. 491

⁹ Va ser pronunciada el 19 de maig de 1992. A <https://opusdei.org/es-es/article/homilia-en-la-basilica-de-los-doce-apostoles/>

¹⁰ *Ib.*

¹¹ José Luis Illanes, *cit.* pàg. 270.

¹² André Frossard, citat per Alejandro Cantero a <https://opusdei.org/es-es/article/tras-los-tiempos-de-sangre-san-josemaria-escriva-en-el-chile-de-pinochet/>

¹³ Cf. Camí, 531.

¹⁴ Sant Josepmaria, *Dos meses de catequesis*, pàg. 691, a Arxiu General de la Prelatura, Biblioteca P01.

¹⁵ *Ib.* pàg. 828.

¹⁶ *Ib.* pàg. 827.

¹⁷ *Ib.* pàg. 748.

¹⁸ *Ib.* pàg. 752.

¹⁹ *Ib.* pàg. 762.

²⁰ *Ib.* pàg. 763.

²¹ *Ib.* pàg. 770.

²² *Ib.* pàg. 812.

²³ *Ib.* pàg. 732-733.

²⁴ Sant Josepmaria. *Solc* núm. 864.